

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

VIII. évfolyam 93. szám

2004. november

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
- hívtat és hívatlanul – mindenkit szeretettel vár a
Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magy-orm.axelero.hu honlapon.
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

Az örmény esküvő üzenete

A pap imájában ószövetségi házassági példákat sorol fel, melynek végén:

„Aldjon meg titeket a Szentséges Szűz Mária, Dávid utódja, akitől született a világ Megváltója, és koronázzanak meg titeket az összes szentek az égben!”

Koronát helyez az új házasok fejére, ahogyan az eredetileg a görög szertartásban is szerepel. Majd imájában a pap a kánai menyegzőre és az utolsó vacsorára hivatkozva egy pohár bort áld meg, melyet az új házasok közösen fogyasztanak el. Félreértések elkerülése végett, ez nem áldozás!

Am keleti felfogás szerint szimbolikus értéke van, mintegy a közös pohárból való ivással pecsételtetik meg a házasság. Magyarországi lakodalmakban szokásos, hogy a fiatal pár közös tányérből levest kanalaz, ezzel is kifejezve együttélési szándékukat.

A közös pohárból ivást egy ének követi:

**„Ti, akik előrelátó bölcsességgel rendelkeztek,
elhelyeztétetek házasságotokban a szent egyház misztériumát...”**

S itt gondoljunk a Szent Páltól felolvasott levélrészletre...

Dr. Sasvári László

*****

'56-ra emlékeztünk

Tűz!

Október a magyar-örmények számára az emlékezés hónapja.

Vissza-visszatérő gondolatunk történelmünk forradalmak, bukások, talpraállások közepette is megmaradásunk lehetőségét kutatja.

Az októberi Klubest *rendhagyó történelemóra* volt, melyet *Kilyén Ilka*, a marosvásárhelyi Nemzeti Színház művésznője tett emlékezetessé.

Az érkező vendégeket az '56-os forradalom világhírű jelképe fogadta - a piros-fehér-zöld lyukas zászló, égő gyertya és a kegyelet virágai. Balassa Sándor: 301-es parcella című zeneműve hangolt rá bennünket a drámai események hangulatára. A 104. Erdélyi Örmény Gyökerek klubest háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* elnök asszony üdvözölte a klubtagokat.

A Szabad Kossuth Rádióból Nagy Imre 1956 november 4-én, hajnali 5 óra 20 perckor elhangzott segélykiáltására sokan emlékeznek: *„Itt Nagy Imre beszél, a Magyar*

Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állnak. - A kormány a helyén van! - Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével! ...Kevés az idő!...Segítsetek Magyarországon! Segítsetek a magyar népen! Segítsetek a magyar írókon, tudósokon, munkásokon, parasztocon, értelmiségi dolgozókon! - Segítsetek! Segítsetek! Segítsetek!..."

Válaszként felcsendült egy régi katonadal -, és záporoztak az emlékek, versek, hiteles dokumentumok, népdalok, átkok és imádságok, a MI HUSZADIK SZÁZADUNK nehéz óráit idézve.

Kilyén Ilka bámulatos közvetlenséggel idézte az Erdélyből, Lisznyóról (Kovászna megye) Kanadába menekült magyar író emlékezéseit, kislánykorából. A falu férfiai titokban ezer kilométert tettek meg szekéren és gyalog, hogy a forradalmároknak segíthessenek. Végül megverve, összetörve, reményvesztetten tértek haza a magyar-román határról.

A forradalom leverését követő megtorlás iszonyatos, a határ mindkét oldalán.

Az előadást szerkesztését is a színésznő, Kilyén Ilka vállalta magára, melyből nem hiányozhatott a XX. század nagy magyar tragédiája, az első világháború utáni békediktátum - TRIANON. Már több mint 80 éves vereségünk, szétszabdolásunk: Trianon. Újabb ködöt-
oszlato ismeret a titkos román-francia szerződésekről. A román csapatok megszegve korábbi meg nem támadási szerződésüket, francia irányítás alatt lerohanják Erdélyt. Berthelot tábornok 1918 december 24-én elfoglalja Kolozsvárt. 1919 júliusában átlépik a Tiszát, és röviddel később, augusztus 4-én Budapestet taposta már a román bocskor. Mardaescu tábornok elfoglalta az összes stratégiai fontosságú intézményt, katonai cenzúrát vezetett be, és elkezdte az ország szisztematikus kifosztását.

Mit tehet ezután a magyarság?

Kós Károllyal együtt bátran összefogásra buzdít és épít.

„Régi zászlónk összetépve, fegyverünk csorba, lelkiünkön bilincs.

*De tudom: talpra **kell** állanunk mégis.*

De tudom: újra kell kezdenünk az izzadságos, nehéz munkát.

Tudom: vágni fogjuk kemény, vad sziklába az utat, melyen egy kemény, régi nép lép majd velünk és utánunk újra csak felfelé!"

Ezen az estén a legnagyobb szellemek társaságában voltunk: Kós Károly, Dutka Ákos, Fáy Ferenc, Farkas Árpád, Eörsi István, Dancs Rózsa, Wass Albert.

Kabdebó Tamás magyar-örmény költő '56-os versét (Memento libertatem) mi magyar-örmények több rétegében tudjuk-érezzük:

„...Ne búsulj, semmi sem tart örökké,

Százötven év alatt se lettünk törökké!"

Mezőségi katonadalok, egyházi énekek, csángó dalok fokozták a versben lüktető, pattanásig feszülő gondolatokat.

Az előadás végén hosszú vastappsal ünnepelte a közönség a nagyszerű tehetségű marosvásárhelyi színművésznőt. *Kilyén Ilka* meghatódva köszönte meg a közönség lelkesedését, és bár előadó estjeivel sokfelé járt már - mint mondta - hasonló meleg fogadtatást sehol sem tapasztalt.

Páratlan dokumentum került napvilágra, mellyel *Dr. Issekutz Sarolta* elnök asszony ismertette meg a hallgatóságot: Mansfeld Péter halálra ítélésének végrehajtási jegyzőkönyve. Az ítéletet meghozó „hóhérok testülete" megbecsüléstől és tisztelettől övezve tovább élt e társadalomban, mert a gaztettek eddig rejtve maradtak.

Az est második részében tangóharmonika muzsikát hallhattunk *Keszy-Harmath Gergely* előadásában.

A műsorába válogatott művek bár nem illettek az ünnep hangulatához, mégis a közönség nagy szeretettel fogadta tizennégy év után újra megszólaló muzsikáját. A taps, a bátorítás reméljük továbbviszi pályáján az egykor országos versenyek győztesét.

Az örmény konyha pompás ízei tették beszélgetőssé a klubestet, ahol közel százan gyűltünk össze, hogy hagyományainkat továbbra is megőrizhessük .

Az est rendezője a XI. kerület Örmény Kisebbségi Önkormányzat volt, *Harmath Kálmán* elnök úr szavai zárták ezt a meghitt találkozót.

Várady Mária

Valamennyi emlékhelyen az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elhelyezte az emlékezés koszorúját, virágait.

*****

Forradalmi emlékhely

Pongrátz Gergely múzeuma az igazság szentélye

A világhírűvé vált budapesti Corvin köz Bajusz névre hallgató egykori harcosa és parancsnoka önerőből teremtette meg Magyarország első és mind ez ideig egyetlen '56-os Múzeumát. *Pongrátz Gergely* négy év kemény munka után valósíthatta meg régi nagy álmát. *Pongrátz Gergely* két évig Budapesten működtetett múzeumot, ahonnan 1995-ben el kellett jönnie. Régi bajtársait meglátogatva bukkant rá Kiskunmajsán az egykori népiskola épületére. Négy év munka, a romos iskola rendbetétele után valósíthatta meg régi tervét *Pongrátz Gergely*, 1999 tavaszán végre felavathatták az 56-os Múzeumot.

A megnyitás után két hónappal *Homoki János*, a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára tett látogatást a múzeumban, aki úgy fogalmazott „ez nem is múzeum, hanem egy valóságos szentély”. A felújított épületben két tantermet alakítottak át kiállító teremmé. Az egyikben eredeti, korabeli relikviák kaptak helyet; térképek, fegyverek, zászlók, könyvek, dokumentumok. A másik helyiségben az 1956-os Corvin közű enteriőr mellett helyet kaptak a szabadságharcosok képzőművészeti alkotásai, emléktárgyai, valamint újságcikkek és fotók is.

Igazi kuriózumként hat az a hatalmas lyukas zászló, mely a forradalom napjaiban eredetileg a Sztálin-szoborral szemben egy villanyoszlopra volt felkötve. 1956. november végén vette le onnan egy férfi, aki ez ideig a padlásán rejtegette. Hasonló „kincs” az újpestiek zászlója is, mellyel akkoriban a hősi halottakat takarták be. A kiállítási tárgyak közel felét maga a múzeum vezetője szerezte be, a többi bajtársak és magánszemélyek gyűjtötték össze, és adományozták a 2002-ben Kiskunmajsa díszpolgárává avatott *Pongrátz Gergelynek*.

A múzeum udvarán - a Hadtörténeti Intézet és a Hadtörténeti Múzeum jóvoltából - különböző lövegeket és egy T 55-ös harckocsit is kiállítottak.

- Szerencsére rengetegen látogatják a múzeumot, folyamatosan jönnek szerte az országból. Van, hogy napi háromezren is fordulnak meg itt - büszkélkedik a Corvin köz egykori parancsnoka.

A múzeummal szemben, az út túloldalán festői környezetben épített kápolnát az '56-os *Történelmi Alapítvány Csete György* tervei alapján.

A forradalom és szabadságharcban elesett hősök és a későbbiek során kivégzett mártírok emlékére épült kis templomban minden hónap utolsó vasárnapján szentmisét tartanak. A szentély mögötti falon az 1956-os szabadságharc 340 mártírjának emléktáblája idézi fel a forradalom leverését követő megtorlások kegyetlenségét. A kápolna mennyezete az égboltot szimbolizálva csillagjegyeket ábrázol. A jobboldali fülkében minden látogató megkongathatja a lélekharangot, melyet a kiskunmajsai múzeum adományozott az egykori forradalmárnak, baloldalt *Tóth Ilona* szobra tekinthető meg.

Külsejét tekintve, két torony fogja közre a templom bejáratát. Az alkotók az '56-os harcok tüzeit és az összecsapások utáni romos állapotokat jelenítették meg az épületen. A